

**AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANININ İSRAİL DEVLETİ
TARAFINDAN İŞGAL EDİLEN BÖLGELERDE ÜRETİLEN
MALLARIN MENŞEİ HAKKINDA KARARI (BÜYÜK DAİRE)***

**THE DECISION OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN
UNION IN RELATION TO THE LEGALITY OF A NOTICE
CONCERNING THE INDICATION OF ORIGIN OF GOODS
ORIGINATING IN THE TERRITORIES OCCUPIED BY THE STATE
OF ISRAEL**

12 Kasım 2019**

E. Taha PALANCI***

(Ön karar için atf: (AB) Tüzüğü No: 1169/2011 – Tüketiciler için gıda bilgisi hükümleri – Belirtilmemesi tüketiciyi yanlış yönlendirebilecek bir gıda maddesinin kaynak yerinin veya menşe ülkesinin zorunlu olarak belirtilmesi –İsrail Devleti tarafından işgal edilen bölgelerde¹ üretilen menşe bölgesinin ibaresini taşıması gerekliliği, bu gıda maddelerinin o bölgedeki bir İsrail yerleşim yerinden geldiğinde bu menşenin belirtilmesi)

* Ç.N. Karar metni için bkz. Case-363/18 Organisation juive européenne, Vignoble Psagot Ltd v Ministre de l'Économie et des Finances [2019] 62018CJ0363

** Davanın Dili: Fransızca

Ç.N.: Mahkeme kararı, İngilizce metninden çevirilmiştir.

*** Stj.Av. e-**posa**: tahapalanci@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2828-196X

¹ Ç.N.: Mahkeme kararının anlamını korumak ve literatür ile uyumunu sağlamak hasebiyle “*territory of origin*” terimi “*menşe bölge*” olarak çevirilmiştir. “*Territory of origin*” ifadesinin Almandadaki karşılığı olan “*Herkunftsgebiet*” ifadesi de Türkçeye “*menşe bölge*” olarak çevirilmektedir. Birlik Gümrük Kodu'nun 60. maddesi, bir gıda ürününün üretildiği ülkeyi menşe olarak addedilmesini zorunlu tutmamakta, alternatif olarak, şartları sağlaması halinde, o ülke içerisindeki belirli bir bölgenin de (Örneğin; Golan Tepeleri, Batı Şeria gibi) menşe olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Keza, 30. paragrafta Mahkeme, “*bölge*” terimini, “*ülke*” ve “*devlet*” gibi kavramlardan ayırmıştır. Bir başına “*territory*” terimi ise, uluslararası hukuk literatürüne uygun olarak anlamını karşıladığı yerlerde “*toprak*” olarak çevirilmiştir.

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.775510

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 27/03/2020

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 11/06/2020

30 Mayıs 2018 tarihli karar ile Conseil d'État (Danıştay, Fransa) tarafından Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 267. maddesi kapsamında yapılan ve 4 Haziran 2018'de Divan'a ulaşan ön karar talebine ilişkin olarak,

Avrupa Musevi Örgütü

Vignoble Psagot Ltd. Şti.

İle

Ekonomi ve Maliye Bakanı (Ministre de l'Économie et des Finances)

arasında

C-363/18 sayılı Davada,

DİVAN (BÜYÜK DAİRE)

Başkan K. Lenaerts, Başkan Vekili R. Silva de Lapuerta, Daire Başkanları J.-C. Bonichot, M. Vilaras, E. Regan, P.G. Xuereb ve L.S. Rossi, E. Juhász, M. Ilešič, Raportör J. Malenovský, Hâkimler D. Šváby, C. Lycourgos ve N. Piçarra

Başsavcı: G. Hogan

Katip Sorumlu Yönetici: V. Giacobbo-Peyronnel

- Avukat J. Buk Lament tarafından Avrupa Musevi Örgütü adına,
- Avukatlar F. –H. Briard, Y. –A. Benizri ve E. Weiss tarafından Vignoble Psagot Ltd. adına,
- Vekil olarak hareket eden D. Colas, B. Fodda, S. Horrenberger, L. Legrand, A. –L. Desjonguères, C. Mosser ve E. de Moustier Fransa Hükümeti adına,
- Vekil olarak hareket eden M. Browne, G. Hodge ve A. Joyce ve avukat S. Kingston İrlanda adına,
- Vekil olarak hareket eden M.K Bulterman ve P. Huurnink Hollanda Hükümeti adına,
- Vekil olarak hareket eden A. Falk, C. Meyer-Seitz ve H. Shev İsveç Hükümeti adına,
- Vekil olarak hareket eden A. Bouquet, B. De Meester, F. Clotuche-Duvieusart ve K. Herbout-Borczak Avrupa Komisyonu adına,

9 Nisan 2019 tarihli oturumda sunulan yazılı gözlemleri ve prosedürü göz önüne alarak,

13 Haziran 2019 tarihindeki oturumda Başsavcı Görüşünü dinledikten sonra, Aşağıdaki kararı vermiştir.

KARAR

- 1 Bu ön karar talebi, (AT) 1924/2006 ve (AT) 1925/2006 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğünü değiştiren ve 87/250/AET Komisyon Direktifini, 90/496/AET Konsey Direktifini, 1999/10/AT Komisyon Direktifini, Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 2000/13/AT Direktifini, 2002/67/AT ve 2008/5/AT sayılı Komisyon Direktiflerini ve 608/2004 sayılı Komisyon Tüzüğünü yürürlükten kaldıran Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 25 Ekim 2011 tarihli 1169/2011 sayılı Tüzüğünün tüketicilere gıda bilgilendirmesi hükmünün yorumlanması ile ilgilidir (OJ 2011, L 304, s.18)
- 2 Bu talep, bir tarafta Avrupa Musevi Örgütü ve Vignoble Psagot Ltd. Şti.; diğer tarafta Fransa Ekonomi ve Maliye Bakanı arasındaki konusu Haziran 1967 tarihinden beri İsrail Devleti tarafından işgal edilen bölgelerde üretilen malların menşe işaretine ilişkin bildirim hukuka uygunluğuyla ilgili olan davada yapılmıştır.

Hukuki Bağlam

Avrupa Birliği Hukuku

Gıda ürünlerine ilişkin mevzuat

- 3 1169/2011 sayılı Tüzüğün 3, 4 ve 29 sayılı giriş hükümleri şunları ifade etmektedir:
 - “(3) Tüketicileri korumak için yüksek bir sağlık seviyesini elde etmek ve bilgi edinme haklarını güvence altına almak amacıyla tüketicilerin tükettikleri gıdalar hakkında doğru bir şekilde bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır. Tüketicilerin seçimleri, diğerlerine ilaveten sağlık, ekonomik, çevresel, sosyal ve ahlaki hususlar tarafından etkilenebilir.
 - (4) Gıda hukukunun genel ilkeleri ve gerekliliklerini düzenleyen, Avrupa Gıda Güvenliği Kurumu'nu kuran ve gıda güvenliğine dair

usulleri belirleyen 23 Ocak 2002 tarihli ve (AT) 178/2002 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğüne göre, [OJ 2002, L 31, s.1] tüketicilerin tükettiği gıda seçimleri hususunda bilinçli tercihler yapmasına zemin hazırlamak ve tüketicileri yanlış yönlendirecek herhangi bir uygulamayı engellemek gıda hukukunun temel bir ilkesidir. [RG 2002 L 31, s.1]

...

(29) Yokluğu, tüketicileri bu ürünün menş e ülkesi veya kaynak yerine dair yanlış yönlendirmesi muhtemel olduğunda, gıdanın menş e ülkesinin veya kaynak yerinin göstergesi bulunmalıdır. Her durumda, menş e ülkesinin veya kaynak yerinin göstergesi tüketiciyi aldatmayacak şekilde sağ lanmalıdır...”

4 Tüzüğün “Konu ve Kapsam” başlıklı 1. maddesinin 1. fıkrası ş unu öngörmektedir:

“Bu Tüzük, iç pazarın aksamadan işleyiş ini sağ larken, tüketicilerin algılayışındaki farklılıkları ve bilgi ihtiyaçlarını göz önüne alarak gıda bilgileri hususunda tüketicinin yüksek seviyede koruma güvencesine zemin hazırlamaktadır.”

5 1169/2011 sayılı Tüzüğün 2(2)(g). maddesi, “kaynak yeri”nin bir gıdanın nereden geldiğini belirten herhangi bir yer anlamına geldiğini ve bunun, Topluluk Gümrük Kodu’nu oluşturan 12 Ekim 1992 tarihli ve 2913/92 (AET) sayılı Tüzüğün [OJ, 1992, L 302, s. 1; “Topluluk Gümrük Kodu”] madde 23 ile 26 uyarınca açıklandığı gibi, “menş e ülke” olmadığını, bu yeri belirtmeden etiket üzerindeki gıda şirketi işletmecisinin ticaret unvanı veya adresinin, gıdanın menş e ülkesinin veya kaynak yerinin göstergesini tayin etmeyeceğini öngörmektedir. Ek olarak, bu maddenin 3. fıkrası, Topluluk Gümrük Kodu’nun 23 ve 26. maddelerince belirlendiği gibi, bir gıdanın “menş e ülkesi”nin, gıdanın kaynak yerine atf yaptığını düzenlemektedir.

6 Tüzüğün “Genel Amaçlar” başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrası ş unu öngörmektedir:

“Gıda bilgilendirmesi hükmü, özel olarak sağ lık, ekonomik, çevresel, sosyal ve ahlaki açıdan nihai tüketicilerin bilinçli tercihler yapmasına ve güvenli bir şekilde gıdadan istifade edilmesine zemin hazırlayarak yüksek seviyede tüketicinin sağ lığı ve menfaatlerinin korunmasını

sürdürecektir.

- 7 1169/2011 Sayılı Tüzüğün “Zorunlu Ayrıntılar Listesi” başlıklı 9. maddesi kapsamında:

“10 ila 35. maddeler ve bu Bölümü kapsayan istisnalara tabi olarak aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunlu olacaktır:

...

- (i) 26. maddede öngörülen menşe ülkesi veya kaynak yeri;

...”

- 8 Tüzüğün “menşe ülke veya kaynak yeri” başlıklı 26. maddesinin 2. fıkrası şunu öngörmektedir:

“Menşe ülke veya kaynak yerinin belirtilmesi zorunlu olacaktır:

- (a) Yanlış belirtildiğinde bu durum, bilhassa, eğer gıdada veya etikette bulunan bilgilendirme bir bütün olarak gıdanın farklı bir menşe ülkesi veya kaynak yeri olduğunu belirtmekteyse, gıdanın gerçek menşe ülkesi veya kaynak yerine ilişkin tüketicileri yanıltabilir;

...”

Gümrük Mevzuatı

- 9 Topluluk Gümrük Kodu, 288(2). maddesi mucibince ilgili hükümleri 1 Mayıs 2016 tarihinden beri uygulanabilir olan ve Birlik Gümrük Kodu’nu yürürlüğe koyan 9 Ekim 2013 tarihli ve 952/2013 (AB) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü [OJ, 2013, L 269, s.1 ve baskı hatası OJ, 2013, L 287, s.90;“Birlik Gümrük Kodu”] tarafından yürürlükten kaldırılmıştır.

- 10 Bu tarihten itibaren, 286(3). maddeden açıkça anlaşılır olduğu üzere, 1169/2011 sayılı Tüzük gibi, diğer Birlik akitlerindeki Topluluk Gümrük Kodu’na yapılan atıflar Birlik Gümrük Kodu hükümlerine yapılmış atıflar gibi yorumlanmalıdır.

- 11 Topluluk Gümrük Kodu’nun 23(1) ve 24. maddesine tekabül eden Birlik Gümrük Kodu’nun 60. maddesi şunu öngörmektedir:

“1. Tek bir ülkede veya bölgede bir bütün olarak elde edilen mallar, bu ülkenin veya bölgenin kaynağı olarak kabul edilecektir.

2. Üretimi bir ÷lkeden veya bölgeden daha fazlasını içeren mallar, son, önemli, ekonomik olarak makul bir aşamasını geçirdiği, bu amaçla donatılmış bir girişimde yeni bir üretimle neticelenen veya üretimin önemli bir aşamasını temsil eden ÷lkede veya bölgede üretildiği addedilecektir.

Komisyon Bildirisi

- 12 Avrupa Komisyonu, 12 Kasım 2015 tarihinde *Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde* “Haziran 1967’den beri İsrail’in [Devleti] işgal ettiği toprakların mallarının menşesinin belirtilmesi üzerine Açıklayıcı Bildiri” başlıklı bir bildiri yayınlamıştır. (OJ, 2015, C 375, s.4; “the Commission Notice”)
- 13 Bu Bildirinin 1. paragrafında, Komisyon, “Avrupa Birliği, Haziran 1967’den beri İsrail’in işgal ettiği Golan Tepeleri, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs’ü içine alan Batı Şeria bölgeleri üzerinde İsrail egemenliğini uluslararası hukuk doğrultusunda tanımayacağını ve bu bölgeleri İsrail’in bir toprak parçası olarak telakki etmeyeceğini” açıklamıştır.
- 14 Bu Bildirinin 2. paragrafında Komisyon, “İsrail’in işgal ettiği topraklardan gelen ürünlerin menşe bilgisi hakkında, mevcut Birlik mevzuatı hakkında tüketicilerden, ekonomik aktörlerden ve ulusal yetkililerden bir şeffaflık talebi olduğunu” ve “amacın, ayrıca, Haziran 1967’den beri İsrail tarafından işgal edilmiş topraklar üzerinde İsrail egemenliğinin uluslararası hukuk doğrultusunda Birlik tarafından tanınmamasıyla Birlik pozisyonlarına ve taahhütlerine saygıyı sağlamak olduğunu” belirtmektedir.
- 15 Bu Bildirinin 3. paragrafında Komisyon, Adalet Divanı’nın öngöreceği yoruma hâlel getirmeksizin”, “bu bildiri herhangi bir yeni yasal kural yaratmadığını” ve “Komisyon’un Birlik mevzuatının anlayışının yansımaları olduğunu” beyan etmektedir.
- 16 Bildirinin 4 ve 6. paragraflarında, çeşitli ürünlerin menşesinin belirtilmesini gerektiren AB mevzuatının birçok hükmüne atıf yaptıktan sonra, Komisyon bu Bildirinin 7 ve 10. paragraflar arasında şunları belirtmiştir:
“(7) Uluslararası hukuka göre, Golan Tepeleri ve Batı Şeria (Doğu Kudüs dâhil) İsrail topraklarının parçası olmadığı için “İsrail ürünü” işareti hatalı ve yanıltıcı olarak düşünölmektedir.

- (8) Menşenin belirtilmesinin zorunlu olması halinde, bu bölgelerin genelde nasıl bilindiğini hesaba katan başka bir açıklama kullanılması zorunludur.
- (9) Yerleşim yerlerinde üretilmeyen Filistin ürünleri için, uluslararası uygulamaya benzer ve coğrafi menşesi hakkında yanıtılmayan “Batı Şeria ürünü”, “Gazze ürünü” veya “ Filistin ürünü” gibi bir gösterge olabilir.
- (10) Golan Tepeleri veya Batı Şeria yerleşiminde üretilen ürünler için “Golan Tepeleri malı” veya “Batı Şeria malı” ile sınırlı bir gösterge kabul edilemez. Malların üretildiği yerden daha geniş bir coğrafya belirleseler bile, malların, İsrail yerleşimlerinden geldiğini belirten ek coğrafi bilgi ihmali tüketicileri malın doğru menşesi hakkında yanıltır. Bu tür durumlarda, örneğin parantez içinde, “İsrail yerleşimi” ifadesi veya muadili ekli olmalıdır. Dolayısıyla, “Golan Tepeleri(İsrail yerleşimi) ürünü” veya “Batı Şeria(İsrail yerleşimi) ürünü” gibi ifadeler kullanılabilir.

Fransız Hukuku

17 24 Kasım 2016 tarihinde Fransız Ekonomi ve Maliye Bakanı tarafından yayınlanan “Haziran 1967’den beri İsrail [Devleti] tarafından işgal edilen bölgelerde üretilen malların menşesi göstergesine ilişkin ekonomik aktörlere bildiri”ye göre:

“[1169/2011 sayılı] Tüzük, ayrıntıların etiketlenmesinin adil olması gerektiğini öngörmektedir. Özellikle ürünlerin menşesi ile ilgili olarak tüketiciyi yanıltma riski yaratılmamalıdır. İsrail tarafından işgal edilen topraklardaki gıda maddeleri bu menşesi yansıtacak şekilde etiketlenmelidir.

Sonuç olarak, Fransa Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Rekabet, Tüketici İşleri ve Dolandırıcılıkla Mücadele Genel Müdürlüğü [Direction générale de la Concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes (DGCCRF)], ekonomik aktörlerin dikkatini Komisyon Bildirisi’ne çekmektedir.

Bilhassa, Golan Tepeleri ve Doğu Kudüs’ü kapsayan Batı Şeria’nın uluslararası hukuk kapsamında İsrail’in bir parçası olmadığını belirtmektedir. Tüketicileri yanıltmamak amacıyla, Topluluk kuralları kapsamında gösterge zorunlu olsun ya da olmasın veya aktörler

tarafından gönüllü olarak eklenmiş olsun ya da olmasın gıda ürünlerinin etiketlenmesi doğru bir şekilde ürünün mutlak menşeini göstermelidir.

Batı şeria veya Golan Tepeleri yerleşiminde üretilen ürünler için ‘‘Golan Tepelerinde üretilen ürün’’ veya ‘‘Batı şeria’da üretilen ürün’’ ile sınırlı gösterge kabul edilebilir değildir. Bu terimler ürünün üretildiği yerden daha geniş bir coğrafya veya bölgeye atıf yapmasına rağmen malın İsrail yerleşiminde üretildiğini belirten ek coğrafi bilginin ihmali tüketicileri malın menşei hakkında yanıltması olasıdır. Bu tür durumlarda, parantez içinde ‘‘İsrail yerleşimi’’ terimi veya muadil terimleri eklenmesi gereklidir. Bu cihetle, ‘‘Golan Tepeleri’’nde (İsrail yerleşimi) retilen ürün’’ veya ‘‘Batı şeria’’da (İsrail yerleşimi) retilen ürün’’ gibi terimler kullanılabilir.

Esas davadaki uyuşmazlıklar ve n karar için başvurulan sorular

- 18 Avrupa Musevi rgt ve Vignoble Psagot tarafından 24 ve 25 Ocak’ta yapılmış iki başvuruda da Bakanlık Bildirisi’ni iptalini arayan bir davayı Conseil d’État’da (Danıştay, Fransa) açmışlardır. İddialarını ayrı ayrı desteklemek amacıyla her ikisi de Bildirinin 1169/2011 sayılı Tüzüğü dikkate almadığını ileri süren çeşitli beyanlara dayanmaktadır.
- 19 Conseil d’État (Danıştay), esas itibariyle, Bakanlık Bildirisi’nin göz ardı ettiği iddia edilen 1169/2011 sayılı Tüzüğü incelemesi sonucunda ortaya çıkan soruların, önceden derdest olan ve ciddi zorluklar çıkaran iki uyuşmazlığın sonucu için belirleyici olduğunu dikkate almıştır.
- 20 Bu durumlarda, Conseil d’État (Danıştay) yargılamayı bekletmeye ve n karar usulü kapsamında aşağıdaki soruları Adalet Divanı’na sevk etmeye karar vermiştir:
 - ‘‘(1) AB Hukuku ve bilhassa ürünlerin menşeinin göstergede yer almasının zorunlu olduğunu içeren 1169/2011 sayılı Tüzük, İsrail Devleti tarafından 1967’den beri işgal edilmiş bir bölgenin ürünü için bu bölgenin göstergesini ve dolayısıyla bir İsrail yerleşiminden geldiği göstergesini gerektirmekte midir?’’
 - (2) Eğer değilse, Tüzüğün hükümleri, bilhassa 6. Kısımda mevcut olan hükümler, bir ye Devlet’e bu göstergeleri talep etmesine izin verir mi?’’

Başvurulan soruların değerlendirilmesi

İlk soru

- 21 Birinci soruya göre ulusal mahkeme, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 26(2)(a). maddesiyle beraber bu Tüzüğün 9(1)(i). maddesinin, İsrail Devleti tarafından işgal edilmiş bir bölgede üretilen gıda ürünlerinin sadece bu bölgenin göstergesini değil, ayrıca bu gıda ürünlerinin bu bölge içindeki İsrail yerleşiminden geldiğini gösteren kaynak yerini de taşıması gerektiği anlamında yorumlanmak zorunda olup olmadığını sormaktadır.
- 22 Bu bağlamda, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 9(1)(i). maddesinden de anlaşıldığı gibi not edilmelidir ki, bir gıdanın menşe ülkesinin veya kaynak yerinin göstergesi, bu Tüzüğün 26. maddesinde öngörüldüğü üzere, zorunludur.
- 23 Tüzüğün 26(2)(a). maddesi, bir gıdanın menşe ülkesi veya kaynak yeri doğruymuş gibi tüketicileri yanıltabilecek hatalı göstergelerin varlığı halinde, özellikle gıdada veya etikette bulunan bilgilendirme bir bütün olarak gıdanın farklı bir menşe ülkesi veya kaynak yeri olduğunu belirtiyorsa, maddede belirtilen göstergenin zorunluluğunu öngörmektedir.
- 24 Ek olarak, 1169/2011 sayılı Tüzüğün okunması gereken 29 sayılı giriş hükmü ışığında, her halükarda bir menşe ülke veya kaynak yeri göstergesinin tüketicileri aldatmaması gerektiğini ifade etmektedir.
- 25 Bu gıda ürününün doğru menşe ülkesi veya kaynak yerinden farklı bir menşe ülkesi veya kaynak yerine sahip olduğu inancına tüketicileri yönlendirebilecek hatalı göstergeler halinde, gıda ürününün menşe ülkesinin veya kaynak yerinin belirtilmesi gerektiği ifadesi takip etmektedir. Ayrıca gıda ürününün üzerinde menşe ülkesi veya yeri belirtildiği takdirde, bu yanıltıcı olmamalıdır.
- 26 İkinci olarak, yukarıda 9. paragrafta açıklandığı gibi, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 26(2)(a). maddesindeki “menşe ülkesi” kavramı, bu Tüzüğün 2. maddesinin 3. fıkrasında yerini Birlik Gümrük Kodu’na bırakan Topluluk Gümrük Kodu’na atıf yapılarak tanımlanmıştır.
- 27 Birlik Gümrük Kodu’nun 60. maddesi kapsamında, belirli bir “ülke” veya “bölge” içerisinde bir bütün olarak elde edilen ya da son önemli

işlemlerini bu ülkede veya bölgede geçiren malların menşeinin o ülkede veya bölgede olduğu addedilecektir.

- 28 “Ülke” terimi konusunda not edilmelidir ki, Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği İşleyişi Dair Antlaşması’nda bu terim “devlet” teriminin eşanlamlısı olarak sayısız sefer kullanılmıştır. Böylece AB hukukunun tutarlı bir biçimde yorumlanmasını sağlamak adına bu terime aynı anlamın, Birlik Gümrük Kodu ve 1169/2011 sayılı Tüzükte de verilmesi gerekmektedir.
- 29 Ek olarak, “devlet” kavramının kendisi, kendi coğrafi sınırları içerisinde uluslararası hukuk tarafından tanınmış tüm yetkileri kullanan egemen birime atıf olarak anlaşılmalıdır. (Bkz. 21 Aralık 2016 tarihli yargılama, *Council v Front Polisario*, C-104/16, EU:C:2016:973, 95. paragraf)
- 30 “Bölge” terimine ilişkin olarak, Birlik Gümrük Kodu’nun 60. maddesinin alternatif anlatımından bu terimin, niteliği “ülke” ve dolayısıyla “devlet” dışındaki birimlere atıf yapmakta olduğu sonucu çıkmaktadır.
- 31 Mahkemenin önceden karar vermiş olduğu gibi, bu birimler, diğerlerinin yanında, bir devletin yargı yetkisi veya uluslararası sorumluluğu kapsamındayken, yine de, uluslararası hukuk çerçevesinde, bu Devletten ayrı ve farklı bir statüye sahip coğrafi bölgeleri kapsamaktadır. (Bkz. 21 Aralık 2016 tarihli yargılama, *Council v Front Polisario*, C-104/16, EU:C:2016:973, 92 ve 95. paragrafları; 27 Şubat 2018 tarihli *Western Sahara Campaign UK*, C-266/16, EU:C:2018:118, 62 ve 64. paragrafları)
- 32 Birlik Gümrük Kodu’nun 60. maddesinin kapsamı ışığında, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 26(2). maddesinde düzenlenen tüketicileri yanıltabilecek hatalı gösterge halinde bir gıda ürününün menşe ülkesini belirtme sorumluluğu, yukarıda 28 ve 29. paragraflarda açıklandığı gibi, sadece “ülke”de üretilen gıda ürünleri için değil; ayrıca yukarıda 31. paragrafta atıf yapıldığı gibi “bölge”de üretilen gıda ürünleri için de uygulanacaktır.
- 33 Mevcut davada, sevk eden mahkeme esas davadaki uyuşmazlıkta gıda ürünlerinin “İsrail Devleti tarafından 1967’den beri işgal edilmiş topraklarda, daha belirgin bir biçimde Bakanlık Bildirisi’nde ifade edildiği gibi, Doğu Kudüs’ü kapsayan Batı Şeria’da ve Golan Tepeleri’nde üretildiğini belirtmektedir.

- 34 Uluslararası insancıl hukuk kuralları kapsamında bu bölgeler, işgalci bir güç olarak İsrail Devleti'nin sınırlı yargı yetkisine tabi olsa da, her bir bölgenin İsrail Devleti'nden ayrı kendisine ait uluslararası statüsü vardır.
- 35 Batı Şeria, 9 Temmuz 2004 tarihli Uluslararası Adalet Divanı'nın İşgal Edilmiş Filistin Toprağında Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları başlıklı İstisari Mütalaasında ifade edildiği gibi, Filistin halkının kendi kaderini belirleme (self-determinasyon) hakkını kullandığı bir bölgedir. (ICJ Reports 2004, s. 136, 118 ve 149. paragraflar) Golan Tepeleri, İsrail Devleti dışında başka bir devletin, Suriye Arap Cumhuriyeti devletinin topraklarının parçasını teşkil etmektedir.
- 36 Yukarıdakiler ışığında, esas davadaki uyuşmazlıkta olduğu gibi, gıda ürünlerindeki, bu gıda ürünleri aslında 33. paragrafta atıf yapılan bölgelerden birinde üretildiği zaman, İsrail Devleti'nin menşe ülke olduğunu gösteren göstergelerin tüketiciyi aldatabilecek nitelikte olduğuna hükmedilmelidir.
- 37 Ek olarak, İsrail Devleti'nin bu bölgelerde işgalci bir güç olarak bulunduğu ve yukarıdaki 29. paragrafın anlamında bir egemen birim olarak mevcudiyeti olmadığı hususuna ilişkin olarak tüketicilerin yanlış yönlendirilmesini engellemek adına, tüketicilerin, bu gıda ürünlerinin bu Devlette üretilmediğine dair bilgilendirilmesi zorunluluğu hasıl olmuştur.
- 38 Sonuç olarak, esas davadaki uyuşmazlıkta olduğu gibi, gıda ürünlerinin menşei bölgesinin gösterilmesinin ihmal edilemeyeceği ve böylece 1169/2011 sayılı Tüzüğün 9 ve 26. maddeleri kapsamında zorunlu olduğu kabul edilmelidir.
- 39 Üçüncü ve son olarak, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 26(2)(a). maddesindeki “kaynak yeri” kavramı, bu Tüzüğün 2(2)(g). maddesine uygun olarak, gıdanın menşe ülkesine değil; gıdanın geldiği yere atıf yapmaktadır. Tüzüğün 2(2)(g). maddesi, ad, ticaret unvanı veya üreticinin adresinin göstergesinin, bu gıda ürününün kaynak yeri göstergesi gibi etki yapamayacağını belirtmektedir.
- 40 Dahası, yukarıdaki 26 ila 32. paragraflardaki değerlendirmeleri dikkate alındığında, bir kaynak yeri, aynı şekilde, gıda ürününün “menşe bölgesi”ne muadil olamaz.

- 41 Bu unsurlar ışığında “kaynak yeri” kavramı, üreticinin adresi hariç olmak üzere bir gıda ürününün menşe ülkesi veya menşe bölgesi içinde herhangi bir coğrafi alana yapılmış atıf olarak anlaşılmalıdır.
- 42 Mevcut davada ulusal mahkemede gündeme getirilen soru, ilk olarak 1169/2011 sayılı Tüzüğün, gıda ürünlerinin yukarıda 33. paragrafta atıf yapılan bölgelerden birinde bulunan bir “İsrail yerleşimi”nden geldiği göstergesinin, Tüzüğün anlamı dahilinde kaynak yerinin bir göstergesi olarak addedilebileceği anlamında yorumlanması gerekip gerekmediğinin belirlenmesini içermektedir.
- 43 Umumi mahiyeti gereği “yerleşim” teriminin, tek bir yere değil; birkaç muhite atıf yapması muhtemeldir. Dahası, yabancı kökenli bir nüfusa atıf yaptığı için bu terimin genel anlamında coğrafi manasından öte bir demografik boyutu vardır.
- 44 Yukarıda 41. paragrafta açıklandığı gibi, mevcut davada, belirli bir coğrafi alana atıf yapılmasını öngören 1169/2011 sayılı Tüzüğün anlamı dahilinde bu faktörler, “yerleşim” kavramının, bir “kaynak yeri”nin belirlenmesine katkıda bulunmasına engel olmamaktadır.
- 45 Mevcut davada, gıda ürünlerinin, yukarıda 33. paragrafta atıf yapılan bölgelerden birinde bulunan bir “İsrail yerleşimi”nden geldiği göstergesinin, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 26(2)(a). maddesinin anlamında “kaynak yeri” olarak kabul edilebileceği sonucu çıkmaktadır.
- 46 Bu hallerde, ikinci olarak, mesela esas davadaki uyuşmazlıkta olduğu gibi gıda ürünleri durumunda, “İsrail yerleşimi” göstergesinin zorunlu olup olmadığı belirlenmelidir. Daha belirgin bir biçimde, yukarıda 38. paragrafta belirtildiği gibi, bu tür gıda ürünleri menşe bölgesi göstergesi taşımak zorunda olduğuna göre Mahkemenin ayrıca “İsrail yerleşimi” göstergesini taşımalarının da zorunlu olup olmadığını belirlemesi gerekmektedir.
- 47 Yukarıda 25. paragrafta ifade edildiği gibi, sadece menşe bölgesinden bahsedilmesi sonucunda bu göstergenin ihmali, tüketicileri ilgili gıda ürünlerinin kaynak yerinin doğruluğuna dair yanıltıp yanıltmayacağını teyit etmek zaruridir.
- 48 Bu bakımdan, İşgal Edilmiş Filistin Toprağına ilişkin olarak, 9 Temmuz 2004 tarihli İşgal Edilmiş Filistin Toprağında Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları (ICJ Reports 2004, s.136, 120.paragraf) raporundaki

Uluslararası Adalet Divanı'nın İstişari Mütalaasında belirtildiği gibi, İsrail Devleti tarafından işgal edilen toprakların bir kısmında kurulan yerleşimlerin, söz konusu Devletin kendi toprakları dışında yürüttüğü nüfus transferi politikasına verdiği somut beyanlarla karakterize edilmesinin, 12 Ağustos 1949 tarihinde Cenevre'de imzalanan Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Konvansiyonu'nun (*United Nations Treaty Series*, vol. 75, No:973, s.287) 49. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen uluslararası insancıl hukuk normlarını ihlal ettiği not edilmelidir. Dahası, bu politika, Başsavcının mütalaasının 53 ve 54. maddesinde belirttiği gibi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından ve Avrupa Birliği tarafından defalarca kınanmıştır. Bu bağlamda, AB Antlaşması 3(5). maddesi mucibince, Avrupa Birliği'nin BM Şartı ilkelerini de içeren uluslararası hukukun harfiyen yerine getirilmesine katkıda bulunduğu altı çizilmelidir.

- 49 İfade edilmelidir ki eğer bir İsrail yerleşiminden gelen bir gıda ürünü kaynak yeri bahsi olmadan 33. paragrafta atıf yapılan bölgelerden birinin göstergesini taşımakta ise tüketiciler, Batı Şeria olması halinde Filistinli bir üreticiden; Golan Tepeleri olması halinde Suriyeli bir üreticiden geldiği inancına yönelebilirler.
- 50 Aydınlatıcı bilgilendirmenin eksikliği halinde, tüketicilerden, gıda ürününün, uluslararası insancıl hukuk kurallarına aykırı olarak bu bölgelerden birinde kurulmuş yerleşim yeri oluşturan bir veya birkaç muhitten geldiğini tahmin etmesi beklenemez.
- 51 Yukarıda 33. paragrafta atıf yapılan bölgelerden birindeki gıda ürününün "İsrail yerleşimi"nden geldiğine dair göstergenin ihmal edilmemesini, bu gıda ürününün doğru kaynak yerinden başka bir kaynak yerine sahip olduğu şeklinde tüketicileri yanlış yönlendirmesi muhtemeldir.
- 52 Bu sonuç, 1(1). maddesinde ifade edildiği gibi 1169/2011 sayılı Tüzüğüne, gıda bilgisi hususunda tüketicilerin algılayışındaki farklılıkları hesaba katarak yüksek seviyede tüketicinin korunmasını sağlamak olan amacı tarafından desteklenmektedir.
- 53 Okunması gereken 1169/2011 sayılı Tüzüğüne 3(1). maddesinden ve bu Tüzüğüne 3 ve 4 sayılı giriş hükümleri ışığında, tüketicilerin bilgilendirilmesi hükmü, özel olarak sağlık, ekonomik, çevresel, sosyal ve ahlaksal değerlendirmeler hususunda tüketicilere bilinçli tercihler yapma olanağı tanıdığı şeklinde değerlendirilmelidir.

- 54 Bununla birlikte, tahdidi olmayan bu listenin niteliği göz önüne alındığında, uluslararası hukuk kurallarının yerine getirilmesiyle ilgili olanlar gibi diğer hususlar da bu bağlamla alakalı olabileceği vurgulanmalıdır.
- 55 Mevcut davada, esas itibariyle, Başsavcının, Görüşü'nün 51 ve 52. fıkralarında belirttiği gibi, tüketicilerin satın alma kararlarının, esas davadaki söz konusu gıda ürünlerinin uluslararası insancıl hukuk kurallarını ihlal edecek şekilde kurulmuş yerleşimlerden geldiği hususuyla ilgili bilgilendirilebileceği kabul edilmelidir.
- 56 Ek olarak, bilhassa, bu kurallardan bazılarının uluslararası hukukun temel kurallarını oluşturması sonucu, bir gıda ürününün insancıl hukuk kurallarını ihlal edecek şekilde kurulan yerleşimlerden geldiği hususu, tüketicilerin satın alma kararını etkileyebilecek ahlaksal değerlendirmeye konu olabilir. (Uluslararası Adalet Divanı'nın 9 Temmuz 2004 tarihli İstişari Mütalaası, İşgal Edilmiş Filistin Toprağında Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları, ICJ Reports 2004, s.136, 155 ila 159. paragraflar)
- 57 Böylece, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 9(1)(i) ve 26(2)(a) maddelerinin, menşe ülke veya kaynak yeri göstergesine atıf yapmasına rağmen, mevcut uyuşmazlıktaki gibi bir durumda bu hükümler, hem bir gıda ürününün yukarıdaki 33. paragrafta atıf yapılan bölgelerden birinde üretildiği göstergesi hem de ikinci göstergenin ihmalinde bu gıda maddelerinin kaynak yerine ilişkin tüketicilerin yanlış yönlendirilmesi muhtemel olacağına göre, gıda ürünlerinin atıf yapılan bölgelerden birinin içindeki "İsrail yerleşimi" geldiğinin göstergesini gerektirmektedir.
- 58 Yukarıdaki bütün değerlendirmeler ışığında, birinci soruya cevap, 1169/2011 sayılı Tüzüğün 9(1)(i) maddesiyle 26(2)(a) maddesinin bağlantılı bir şekilde okunarak, İsrail Devleti tarafından işgal edilmiş bölgelerde üretilen gıda ürünleri sadece bu bölgenin göstergesini değil; ayrıca bu gıda ürünlerinin bu bölge içerisinde bir İsrail yerleşimi oluşturan bir veya bir grup muhitten geldiğini belirtecek gösterge taşıması gerektiği şeklinde yorumlanmalıdır.

İkinci soru

- 59 Birinci soruya verilen cevap ışığında ikinci soruya verilecek cevaba ihtiyaç bulunmamaktadır.

Dava Masrafları

60 Esas dava tarafları bakımından, bu dava, ulusal mahkeme nezdinde devam eden ana davanın bir aşamasını teşkil ettiğinden, masraflarla ilgili karar verme yetkisi ulusal mahkemenindir. İlgili tarafların masrafları hariç, Divan'a gözlemler sunulmasına ilişkin masraflar geri ödemeye konu olamaz.

Bu gerekçelerle, Divan (Büyük Daire) şuna hükmetmiştir:

1924/2006 (AT) sayılı ve 1925/2006 sayılı (AT) Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüklerinde değişiklik yapan, 87/250/AET sayılı Komisyon Direktifini, 90/496/AET sayılı Konsey Direktifini, 1999/10/AT sayılı Komisyon Direktifini, 2000/13/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifini, 2002/67/AT ve 2008/5/AT sayılı sayılı Komisyon Direktiflerini ve 608/2004 sayılı Komisyon Tüzüğünü yürürlükten kaldıran, tüketiciler için gıda bilgilendirmesi hükmüne ilişkin 25 Ekim 2011 tarihli ve 1169/2011 (AB) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğünün 9(1) (i). maddesi, İsrail Devleti tarafından işgal edilmiş bir bölgede üretilen gıda ürünlerinin sadece bu bölgenin göstergesini değil; ayrıca bu gıda ürünlerinin bu bölge içerisinde bir İsrail yerleşimi oluşturan bir veya bir grup muhitten geldiğini belirtecek gösterge taşıması gerektiği anlamında yorumlanmalıdır.

[İmza]

